

УДК 378:331.108.2-057.212

РЕАЛІЗАЦІЯ ДІЯЛЬНІСНОГО ПІДХОДУ НА УРОКАХ ІНТЕГРОВАНОГО КУРСУ «Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ» В ПОЧАТКОВИХ КЛАСАХ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

Гоч О. А.,

здобувач першого (бакалаврського) ступеня вищої освіти

Приватного вищого навчального закладу

«Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'янчука» (м. Рівне, Україна)

Науковий керівник: Красовська О. О.,

доктор педагогічних наук, професор

завідувач кафедри теорії та методик початкової освіти

Приватного вищого навчального закладу

«Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'янчука» (м. Рівне, Україна)

Анотація. *В роботі розкриваються теоретико-методичні аспекти застосування діяльнісного підходу до формування дослідницької компетентності учнів початкових класів Нової української школи на уроках «Я досліджую світ», їх роль у модернізації процесу інтелектуального розвитку дітей в освітньому середовищі закладу загальної середньої освіти. Автором теоретично окреслено організаційно-педагогічні умови та модель методики формування дослідницької компетентності учнів Нової української школи на уроках «Я досліджую світ» у початкових класах засобами інтегративних освітніх технологій.*

Ключові слова: *урок, початкова освіта, інтегроване навчання, Нова українська школа.*

Abstract. *The paper reveals the theoretical and methodological aspects of the application of the activity approach to the formation of the research competence of primary school students of the New Ukrainian School in the lessons "I explore the world", their role in the modernization of the process of intellectual development of children in the educational environment of a general secondary education institution. The author theoretically outlined the organizational and pedagogical conditions and the model of the method of forming the research competence of students of the New Ukrainian School in the*

lessons "I explore the world" in primary grades by means of integrative educational technologies.

Keywords: lesson, primary education, integrated learning, New Ukrainian School.

Вступ. В освітньому середовищі Нової української школи домінує діяльнісний підхід до навчання, виховання і розвитку молодших школярів. Аналіз наукових джерел свідчить, що під поняттям «підхід» вчені розуміють орієнтацію особистості в пізнавальній чи постійно перетворювальній діяльності [1]. Значення діяльнісного підходу визначається тим, що діяльність сприяє становленню людини як особистості, з її культурою, традиціями, поглядами на життєдіяльність. Зважаючи на те, що Державний стандарт початкової освіти зорієнтований на «всесторонній розвиток молодших учнів та повноцінне оволодіння ними всіма компонентами навчальної діяльності», навчання ми розглядаємо як провідний вид діяльності молодших школярів [2]. Науковці стверджують, що діяльнісний підхід в освіті дітей молодшого шкільного віку сприяє мовленнєвому, логічно-математичному, емоційно-естетичному, фізичному розвитку під час застосування інтегрованих технологій, одночасно стимулює розвиток соціальних, емоційних, фізичних і творчих вмінь і навичок.

Аналіз останніх досліджень. Фундаментальним теоретико-методичним підґрунтям проблеми реалізації діяльнісного підходу в освіті і науці є наукові праці вітчизняних і зарубіжних педагогів й учених І. Бега, І. Зязюна, Л. Крамущенко, І. Кривоноса, В. Рибалки. Різні аспекти діяльнісного підходу розглядали сучасні вчені: діяльнісний підхід до трансляції знань (Т. Андрющенко, Є. Полат), прояв активності в діяльності (М. Ярошевський); спонукання до мислення (С. Рубінштейн); принцип навчання (Н. Бернштейн); педагогічні умови ефективного освітнього процесу (Г. Атанов).

Визначення мети та завдань дослідження. Мета статті – розв’язання актуальної педагогічної проблеми реалізації діяльнісного підходу на уроках інтегрованого курсу «Я досліджую світ» в початкових класах Нової української школи. Досягнення мети передбачає розв’язання завдань дослідження:

– систематизувати шляхи реалізації діяльнісного підходу на уроках інтегрованого курсу «Я досліджую світ», що сприяє розвитку метакогнітивних навичок і широкого кола компетентностей учнів початкових класів;

– визначити оптимальні дидактичні підходи до впровадження діяльнісного підходу на уроках інтегрованого курсу «Я досліджую світ» в початкових класах з метою формування дослідницької компетентності учнів;

– класифікувати інноваційні інтегративні технології навчання на уроках «Я досліджую світ» в початкових класах Нової української школи.

Результати досліджень. Поняття «*інтегровані технології*» використовується з метою позначення подібності між *діяльнісним підходом, навчанням через гру. Інтегровані підходи* – це підходи, у яких поєднується спрямоване дитиною навчання, кероване вчителем навчання, і навчання, яке лише спрямовується вчителем. Як освітня технологія, *навчання через гру* характеризується поєднанням активної ігрової діяльності, що спрямовується самою дитиною з підтримуванням або керуванням вчителем і включає, невимушену гру, керовану гру, конструктивну гру, колаборативну гру, навчання через змагальні ігри, фізичну гру і гру на основі цифрових технологій. *Навчання через гру* – обов’язковий компонент доктрини освіти у ранньому віці в Австралії, Канаді, Данії, Новій Зеландії, Шотландії [3, с.13].

Інтегрований підхід, навчання через гру допомагає дітям розвивати емоційні, фізичні, соціальні і творчі вміння. Засноване на грі навчання і такі підходи, як проблемно-орієнтоване навчання, активне та емпіричне навчання, ґрунтуються на тих самих теоріях навчання, що представлені в роботах Дьюї (Dewey), Піаже (Piaget), Монтессорі і Виготського. Головна ідея цих теорій полягає у тому, що вчителі та учні працюють спільно для формування знань. Умови освітнього середовища спеціально плануються для максимального використання можливостей розвитку творчості, соціальної взаємодії, експериментування і любові до навчання.

Активне навчання – це підхід, відповідно до якого учні активно залучені або зацікавлені в процесі навчання. Активна участь характеризується наявністю вибору в дитини, її автономії, як у виконанні завдання, так і щодо того, коли та в який спосіб реагувати чи відповідати. У разі активного навчання особисті інтереси учнів використовуються для їхньої зацікавленості в процесі навчання. Використовується практична, реальна, пов’язана з життям діяльність, а вчителі виконують швидше роль фасилітатора, ніж керівника [3, с.23].

Кооперативне навчання є різновидом навчальної стратегії, яка розроблена для максимально корисного використання позитивної соціальної взаємодії однолітків, коли учні об’єднуються для виконання певного завдання. Характерними особливостями підходу є те, що він передбачають змістовні завдання, активну участь, спільну роботу учнів і допомогу один одному. Ефективні групи можуть включати учасників із різними або однаковими здібностями, різного або однакового віку залежно від вимог завдання або освітнього середовища [3, с.33].

Емпіричне (дослідницьке) навчання – це узагальнюючий термін, що охоплює низку освітніх теорій та практик, які поділяють думку щодо корисності досвіду, як у класі, так і поза його межами заради значущого

навчання. Автором терміну вважається Джон Дьюї (John Dewey), який згадує його у своїй книзі «Досвід та освіта» (1938). Джон Дьюї вважав, що якість емпіричного навчання передбачає значущий досвід (практику), важливі або інтригуючі дослідницькі теми, взаємодію між однолітками, а також між вчителями та учнями. Крім емпіричного навчання в класі, до програм і видів діяльності, належать пригодноцьке навчання під відкритим небом, практичне навчання з елементами громадської діяльності, екскурсії та візити запрошених гостей із навчальною метою, природоохоронна освіта, програми садово-городнього навчання, місцеві й міжнародні ініціативи громадського розвитку і творчі мистецькі програми [3, с.34].

Навчання через відкриття. Цю педагогіку пов'язують з Джеромом Брунером (Jerome Bruner) (1961), який припустив, що через процес відкриття в учнів з'являється відчуття контролю над власним навчанням. Він вважав, що наявні знання у певній сфері є основою для подальшого відкриття, воно не з'являється нізвідки, і це підтверджує основну роль наставництва у навчанні через відкриття. Скероване вчителем навчання через відкриття демонструє кращу ефективність задля досягнення навчального ефекту: спершу відкриття, яке спрямовується вчителем, потім навчання за допомогою очевидних підказок, а наприкінці відкриття без сторонньої допомоги [3, с.35].

Навчання на основі запитів дітей – це зосереджений на учневі підхід, коли певна частина навчальної роботи організовується навколо релевантних, оригінальних, відкритих питань. Таке навчання характеризується акцентом на процесі, постановкою питань, висловленні думок учнями, з огляду на вже наявні знання, а також включає активну залученість як учнів, так і внутрішніх і зовнішніх шкільних та громадських ресурсів, ітеративне або рекурсивне навчання, рефлексію та глибоке мислення, наявну систему оцінювання і навчальні стимули, які ініціюють активність [3, с.36].

Проблемне навчання передбачає навчальну діяльність, що вибудовується навколо певних проблем та розмірковування над ними у невеликих групах, діяльність яких фасилітується вчителем. У цьому підході навчальний контекст визначається через реальну проблему, що представлена у багатьох вимірах. Наставництво вчителя має нібито більший простір для використання. Структуру та необхідні елементи, ефективного проблемного навчання можна описати, враховуючи основні результати, що були досягнуті під час розв'язання проблем, такі, як факти, гіпотези, питання, проблеми і плани дій [3, с.37].

Проектне навчання – це один з видів навчання на основі запитів дитини, де основний результат – проєкт – центральна ідея, навколо якої планується та організовується навчання. До основних характерних рис методики викладання належить діяльнісне навчання – виконання складних

завдань і забезпечення реальних результатів у вигляді певних подій або презентацій для аудиторії.

Педагогіка Монтессорі була розроблена доктором Марією Монтессорі в Італії на початку 1900-х років на основі її спостережень та експериментів, що відповідали навчанню дітей молодшого віку з особливими потребами. У педагогіці за системою Монтессорі визнається взаємодія між вчителем, дитиною і середовищем, вирішальна роль кожного з цих елементів у сприянні навчанню. Навчальні матеріали та підготовка середовища для навчання дуже важливі у педагогіці Монтессорі. До характерних рис цього підходу належать практичне навчання, групова робота, у парах, особистісно орієнтоване навчання, відсутність конкуренції, заохочень, покарань [3, с.38].

Висновки. Інтегровані підходи до викладання й навчання – це підходи, які поєднують різні рівні активності дитини, і в яких приділяється увага всебічному розвитку. Одним з таких прикладів є *діяльнісний підхід та навчання через гру*. Інтегровані технології, як-от активне навчання, кооперативне навчання, емпіричне навчання, навчання через відкриття, навчання на основі запитів дітей, проблемне навчання, проєктне навчання та педагогіка Монтессорі, здатні позитивно впливати на навчання учнів у соціальному, емоційному, фізичному, креативному і когнітивному вимірах.

ЛІТЕРАТУРА

1. Атанов Г. Обґрунтування та сутність діяльнісного підходу до навчання. *Педагогіка і психологія професійної освіти*. 2002. № 3. С. 85-90. 2. Державний стандарт початкової освіти: затв. постановою Кабінету Міністрів України від 21 лютого 2018 р. № 87 *Урядовий кур'єр*. 2018. № 38. 43 с. 3. Рейчел Паркер (Rachel Parker) і Бо Ст'єрне Томсен (Bo Stjerne Thomsen) Діяльнісний підхід у школі. Дослідження інтегрованих педагогік, що ґрунтуються на ігровому діяльнісному підході та сприяють всебічному розвитку дітей початкової школи. Видавництво The LEGO Foundation. 2019. 75 с.

УДК 37.015.3 : 376 : 613.2

ПЕДАГОГІЧНА ГОТОВНІСТЬ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ДО СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ: ЗДОРОВ'ЯЗБЕРІГАЮЧІ ТА ІНКЛЮЗИВНІ СТРАТЕГІЇ В ОСВІТІ

Грицун Р. С., Кравець І. Р., Кравець Р. А.

здобувачі третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти

Приватного вищого навчального закладу

*«Міжнародний економіко-гуманітарний університет
імені академіка Степана Дем'янчука» (м. Рівне, Україна)*